

2. Шевченко Е.О. Визначення поняття адміністративно-правових відносин з урахуванням пріоритетного значення та ролі в них суб'єкта адміністративного права (на прикладі адміністративного суду) / Е.О. Шевченко // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 1116–1122.
3. Иоффе О.С. Правоотношение по советскому гражданскому праву / О.С. Иоффе. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1949. – С. 16–17.
4. Поняття адміністративно-правових відносин. Адміністративне право [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studies.in.ua/admin_pravo-seminar/3417-adminstrativno-pravov-vdnosini.html.
5. Битяк Ю.П. Адміністративне право України : підручник для юридичних вузів і фак. / Ю.П. Битяк. – Х., 2000. – 520 с.
6. Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Адміністративне право: [навч. посіб.]: 3-те вид. / З.Р. Кісіль, Р.В. Кісіль. – К. Алерта; ЦУЛ, 2011. – 696 с.
7. Коваленко В.В. Курс адміністративного права України: підручник / В.В. Коваленко. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.
8. Базарко І.М. Теоретичні засади здійснення державного регулювання земельних відносин в Україні / І.М. Базарко // Ефективність державного управління. – 2012. – Вип. 30. – С. 104–110.
9. Земельний кодекс : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
10. Тітова С.В., Малиновська Ю.С. Специфіка земельних відносин та раціональне використання земель / С.В. Тітова, Ю.С. Малиновська // Часопис картографії. – 2011. – Вип. 2. – С. 120–125.
11. Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. Адміністративне право України : навчальний посібник у 2х томах / В.В. Галунько, В.І. Олефір, М.П. Пихтін. – Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. – Т. 1. – 320 с.
12. Як реалізувати своє право на безоплатне отримання земельної ділянки? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://anticorruption.in.ua/instructions/zhytlo/yak-realizuvaty-svoeye-pravo-na-bezoplatne-otrymannya-zemelnoyi-dilyanky.html>.

УДК 324.9

СУХАН І.С.

ПОНЯТТЯ «ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ» ТА ЇЇ ЕЛЕМЕНТИ

Статтю присвячено поняттю інституційної системи адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні. Проаналізовано поняття та елементи інституційної системи. Визначено складові частини інституційної системи адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля.

Ключові слова: права і свободи громадян, адміністративно-правовий механізм забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля, право громадян на доступ до інформації про стан довкілля, інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля.

Статья посвящена понятию институциональной системы административно-правового механизма обеспечения права граждан на свободный доступ к информации о состоянии окружающей среды в Украине. Проанализированы понятия и элементы институциональной системы. Определены составляющие институциональной системы административно-правового механизма обеспечения права граждан на свободный доступ к информации о состоянии окружающей среды.

Ключевые слова: права и свободы граждан, административно-правовой механизм обеспечения права граждан на свободный доступ к информации о состоянии окружающей среды, право граждан на доступ к информации о состоянии окружающей среды, институциональная система административно-правового механизма обеспечения права граждан на свободный доступ к информации о состоянии окружающей среды.

The article is devoted to the concept of institutional administrative and legal mechanisms to ensure citizens' rights to free access to information about the environment in Ukraine. Analyzed the concept and elements of the institutional system. The composition of the institutional system of administrative and legal mechanisms to ensure citizens' rights to free access to information on the environment.

Key words: human rights and freedoms, administrative and legal mechanism to ensure citizens' rights to free access to environmental information, citizens' right to access to information on the environment, the institutional administrative and legal mechanisms to ensure citizens' rights to free access to information on environment.

Вступ. У контексті дослідження проблематики дослідження адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля вагомим значення набуває дослідження проблематики інституційної системи адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля. Внаслідок цього, в першу чергу, автор аналізує поняття «інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні» та визначає їх елементи.

Дослідження поняття «інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні», сприятиме пошуку оптимальних рішень для вдосконалення сучасної інституційної системи адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні.

Саме тому автор охоплює проблематику поняття «інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні», зокрема: дано авторське визначення поняття «інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні»; визначено елементи інституційної системи адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні.

Проблематика поняття «інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні» є актуальною, а окремі її аспекти були предметом дослідження багатьох сучасних науковців, зокрема Л. Брославського, Я. Лазура, О. Лукашової, О. Микитюка, О. Сурілової та Н. Хлуденєвої.

Результати дослідження. Інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля – це взаємоузгоджена цілісна сукупність уповноважених суб'єктів та їх діяльність щодо забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля.

Інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля включає уповноважених суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правове забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля та можуть надати відповідну інформацію про стан довкілля.

Інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні поділяється на два складових невід'ємних елементи:

1. Національна інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні.

2. Міжнародна інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні.

Національна інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні включає уповноважених суб'єктів, що діють на основі внутрішньодержавного права України і які здійснюють адміністративно-правове забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля та можуть надати відповідну інформацію про стан довкілля.

До них належать такі уповноважені суб'єкти:

1. Верховна Рада України, яка має, зокрема, такі повноваження щодо забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля:

– визначення основ державної політики у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

– визначення правових засад регулювання відносин у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

– затвердження правового режиму радіоактивно забруднених територій;

– затвердження Положення та персонального складу Національної комісії з радіаційного захисту населення України.

2. Президент України.

3. Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади. До повноважень Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля належать:

– розроблення і впровадження стандартів, норм та правил, виконання яких забезпечує неперевищення основних дозових меж опромінення людини та безпечно здійснення практичної діяльності;

– організація і здійснення нагляду за виконанням заходів щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання на відповідних територіях місцевими органами виконавчої влади;

– здійснення державного контролю за безпечним веденням практичної діяльності;

– здійснення міжнародного співробітництва у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання.

4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (омбудсмен). Зокрема, результати парламентського контролю Уповноваженого з прав людини за дотриманням гарантованих ст. 50 Конституції України прав людини на безпечно для життя і здоров'я довкілля, вільний доступ до інформації про стан довкілля засвідчили, що у 2013 р. центральними та місцевими органами влади вживалися певні заходи на внесені омбудсманом акти реагування щодо забезпечення екологічних прав людини як шляхом нормативно-правового врегулювання проблем екологічної безпеки людини, так і застосування інших адміністративних повноважень для їхнього поновлення.

Особливої гостроти набули проблеми, пов'язані з: незабезпеченням органами влади реалізації прав громадськості брати участь у процесі прийняття рішень, що стосуються довкілля, отриманням інформації про оцінку впливу на довкілля проектів будівництва об'єктів підвищеної екологічної небезпеки, забезпечення яких безпосередньо пов'язано з виконанням Україною взятих на себе зобов'язань за міжнародними договорами. Як свідчать результати моніторингу Уповноваженого, під час прийняття органами влади рішень про проектування, будівництво об'єктів, експлуатація яких у подальшому може становити загрозу як здоров'ю людини, так і природному середовищу, громадськість прагнуть всіляко відсторонити від прийняття екологічно важливих рішень [1]. Це, на жаль, не відповідає основним принципам Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) [2], ратифікованої відповідним Законом України «Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25.06.1998 р.» від 6 липня 1999 р.

5. Суди України, зокрема Конституційний Суд України, які вправі приймати відповідні рішення у сфері забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля.

6. Прокуратура, яка здійснює практичну діяльність щодо належного забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля.

7. Центральні та місцеві органи виконавчої влади. До повноважень місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля належить:

- прийняття згідно з законодавством України рішень щодо застосування на відповідній території заходів втручання у разі радіаційних аварій;
- організація проведення в установленому порядку щорічних обстежень із метою оцінки стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та ведення екологічного паспорта території;
- організація контролю за виконанням заходів щодо захисту людини від впливу радіонуклідів, що містяться у будівельних матеріалах;
- погодження планів заходів щодо захисту населення від радіаційних аварій та їх наслідків;
- організація контролю за виконанням заходів щодо захисту населення від радіаційних аварій та їх наслідків;
- забезпечення населення, в місцях його проживання, інформацією щодо рівнів опромінення людини та заходів захисту від впливу іонізуючого випромінювання, що виконуються на відповідній території;
- розроблення та впровадження регіональних програм захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;
- оповіщення населення у разі виникнення радіаційної аварії та інформування про рятувальні та профілактичні заходи у зв'язку з цим.

8. Органи місцевого самоврядування, зокрема, сільські, селищні та міські ради, районні та обласні ради. Так, згідно зі ст. 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3], до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, зокрема, належать такі повноваження:

- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо встановлення ставки земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, вилучення (викупу), а також надання під забудову та для інших потреб земель, що перебувають у власності територіальних громад; визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань за забруднення довкілля та інших екологічних збитків підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності;
- підготовка і подання на затвердження ради проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля;
- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом.

9. Адвокатура. Адвокати та їх об'єднання можуть надавати правову допомогу щодо забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля [4].

10. Засоби масової інформації, зокрема, інтернет-видання екологічного спрямування.

11. Неурядові організації, зокрема екологічні та правозахисні громадські об'єднання, політичні партії, благодійні організації, релігійні організації (Всеукраїнська громадська організація інвалідів «Союз Чорнобиль України»).

12. Юридичні та фізичні особи. Юридичні та фізичні особи, які здійснюють практичну діяльність, зобов'язані:

- здійснювати систематичний контроль за радіаційним станом робочих місць, приміщень, території, в санітарно-захисних зонах та зонах спостережень, а також за викидами і скидами радіоактивних речовин;
- розробляти обґрунтування додержання норм радіаційної безпеки щодо нової (модернізованої) продукції, матеріалів і речовин, технологічних процесів і виробництв;
- планувати і проводити заходи щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;
- регулярно інформувати персонал щодо рівнів іонізуючого випромінювання на робочих місцях та значення отриманих ним доз опромінення;
- своєчасно інформувати органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, органи державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки щодо виникнення аварійних си-

туацій, порушень технологічних регламентів, які створюють загрозу для безпеки людини;

– забезпечувати реалізацію прав громадян та їх об'єднань на надання інформації щодо стану довкілля.

Міжнародна інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні включає уповноважених суб'єктів, що діють на основі міжнародного права України, здійснюють адміністративно-правове забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля та можуть надати відповідну інформацію про стан довкілля.

До них належать такі уповноважені суб'єкти:

1. ООН;
2. Рада Європи;
3. ОБСЄ;
4. СНД;
5. Європейський Суд з прав людини та інші міжнародні суди;
6. змішані міжурядові комісії;
7. багатосторонні комісії чи інші колегіальні конвенційні органи;
8. міжнародні неурядові організації;
9. іноземні держави на основі відповідних міжнародних договорів України.

Висновки. Інституційна система адміністративно-правового механізму забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні має вагомое значення для забезпечення належної реалізації та захисту права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля в Україні.

Список використаних джерел:

1. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ombudsman.gov.ua/images/stories/062013/Dopovid_062013.pdf 59 2.
2. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_015.
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.